

ASSAIG: 'AMB L'ESPERANÇA ENTRE LES DENTS'

John Berger no es rendeix

El gran pensador anglès repassa amb esperança els últims conflictes globals

L'atac a les Torres Bessones, la situació de Palestina, la guerra de l'Iraq i l'huracà *Katrina* són analitzats per la mirada reflexiva i sensible de John Berger, una de les veus indispensables dels últims cinquanta anys.

JORDI NOPCA

BARCELONA. John Berger és tan conegut per les novel·les, les reflexions sobre l'art, les il·lustracions i el compromís polític com per la poca predisposició a concedir entrevistes. Poder-hi parlar amb motiu de la publicació en català del seu últim assaig, *Amb l'esperança entre les dents* (Edicions de 1984), és un rept i un privilegi. "Perdoni que trigui tant a contestar", ens fa saber després del primer dels molts silencis llargs que precedeixen cadascuna de les seves respostes: "Quan contesto una pregunta no tinc res preparat, intento trobar les paraules adequades a aquell moment i situació concrets". Berger ens atén per telèfon des de casa seva, a Quincy (Alta Savoia), on viu i treballa des de mitjans de la dècada dels setanta: la cura i amabilitat amb què verbalitza cadascuna de les seves impressions és simplement encantadora.

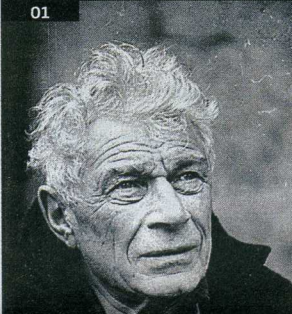
"¿Em demana si després de tot el que escric encara mantinc l'esperança? Li responc que és exactament així: l'esperança es troba a la base de qualsevol acte de qüestiona-

'KATRINA'

"El que va canviar després del *Katrina* va ser l'interès dels mitjans de comunicació, que, per una vegada, van posar en evidència els fets i la ràbia dels qui en patien els estralls". RICK WILKING / REUTERS

01

Berger: "Passi el que passi, la meua reacció sempre és escriure"

La vida d'escriptor de John Berger (Londres, 1926) va començar l'any 1958 amb *Un pintor de hoy* (Alfaguara), i des de llavors no s'ha aturat. La seva bibliografia inclou una trentena de referències tan inclassificables com lúcides, com *El tamaño de una bolsa* (Taurus) i *Esa belleza* (Bartleby).

El patiment

(ON SOM?)

"Es podria argumentar que la filosofia va començar amb la pregunta: per què el patiment?"

El terrorisme

(SET NIVELLS DE DESESPERACIÓ)

"Com s'arriba a ser terrorista mundial i [...] màrtir suïcida? [...] Un acaba sent terrorista empès per la desesperació"

La derrota

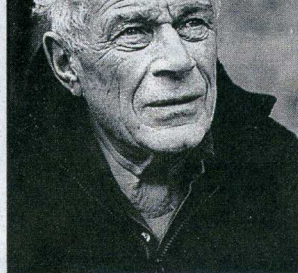
(UN MOMENT A RAM AL-LAH)

ons és simplement encantadora.

“¿Em demana si després de tot el que escric encara mantinc l'esperança? Li responc que és exactament així: l'esperança es troba a la base de qualsevol acte de qüestionament o d'oposició respecte al que passa al món. L'esperança no és cap promesa ni cap garantia. És, més aviat, l'expressió d'una indecisió, i d'alguna manera el que acaba sent no afecta el que es desitjava”. El panorama que Berger descriu a *Amb l'esperança entre les dents* no és gaire engrescador, però tot i així l'autor ens demana que no ens rendim. Quan recorda les seves visites a Palestina, per exemple, no oblidia “la increïble intensitat vital que s'hi palpa”, que contrasta amb el desànim generalitzat que podríem esperar-nos (i que també hi és): “Molts palestins m'han dit que el pitjor és que estan totalment sols. Hi ha una diferència molt gran entre el suport de les Nacions Unides i la comunitat internacional i el que realment passa. La seva esperança sempre és ajornada i posposada i retardada –i ajornada un cop més–, però tot i així segueixen endavant, vivint amb una atenció especialment intensa el moment present, perquè no tenen res més”.

Contra la immediatesa

En un dels assaigs que integren el llibre, Berger recorda *La Rabbia*, documental on Pier Paolo Pasolini donava la seva interpretació sobre el que havia passat al món entre el 1945 i el 1962. “El punt en comú entre la visió de Pasolini i la meua és que tots dos ens fixem en una sèrie d'esdeveniments que han passat en un lapse de temps petit –la meua observació comença el 2001 i acaba el

03

02

— 01 —

Retrat de John Berger.

EDICIONS DE 1984

— 02 —

La Zona Zero de Nova York, poc després dels atemptats de l'11-S. MARIO

TAMA / AFP

— 03 —

“L'esperança dels palestins sempre és ajornada i posposada i retardada, però tot i així segueixen endavant”. JAAFAR ASHTIYEH /

AFP

Berger:
“L'esperança no és una promesa ni una garantia: expressa una indecisió”

2006– i, no obstant això, intentem situar l'actualitat en una perspectiva històrica molt més àmplia. Fem el contrari del que fan la majoria dels mitjans de comunicació, que es fixen en la immediatesa, la mostren dramàticament i l'obliden de seguida per passar a parlar de noves immediateses. Un dels grans problemes de la nostra societat és que cada vegada es té menys present la història. Aquest oblit porta a una buidor ètica molt corrupta, perillosa i, al cap i a la fi, inhumana. La paraula *humà* ve etimològicament d'*humus*, i això implica un respecte cap als morts: el passat és present a la nostra vida i té una importància fonamental en les decisions que prenem”. La desmemòria ens instal·la en un present perpetu que no

admet precedents ni preveu conseqüències. Aquest és el primer pas per deixar de sentir el dolor dels altres com a nostre, justament la sensació que Berger experimenta al davant dels retrats del pintor Francis Bacon. “La divisió entre un *nosaltres* i un *ells* pot semblar innocent, però és molt perillosa. Una de les funcions d'explicar històries és intentar fer-te més difícil poder dibuixar fronteres entre uns i altres. El que tenim en comú és molt més important i essencial que el que ens fa diferents”. L'humanisme de John Berger il·lumina cadascun dels disset textos d'*Amb l'esperança entre les dents*, llibre que ja té continuació. *Bento's sketchbook* homenatjarà Spinoza a partir de narracions, assaigs i dibuixos. —

[...] Un acaba sent terrorista empès per la desesperació”

La derrota

(UN MOMENT A RAM AL-LAH)

“No estic entre els conquerits, sinó entre tots aquells derrotats a qui els vencedors temen”

La mort

(DESPERACIÓ INVICTA)

“Com és que encara sóc viu? Diguem que sóc viu perquè hi ha una escassetat temporal de mort”

La guerra

(CONSIDEREM LA POR)

“Bagdad ha caigut. La ciutat ha estat assaltada per les tropes que li portaven la llibertat”

El desig

(VOLER ARA)

“El desig mai no implica la simple possessió d'alguna cosa, sinó la seva transformació”

La poesia

(PARLARIA SUAUMENT DEL MEU AMOR)

“Cada vegada més la millor poesia és rellevant per a lectors que estan cada cop més allunyats”